

NOVI EKONOMSKI DOGOVOR

Modernizacija, Investicije, Sloboda, Inovacije (MISLI)

Prof. dr Goran Radosavljević

kandidat za premijera koalicije "Ajmo ljudi"

Beograd, mart 2022. godine

SADRŽAJ

1. VRAĆANJE POVERENJA U INSTITUCIJE I EKONOMSKA LUSTRACIJA	4
1.1. Ekonomska lustracija	4
1.2. Otklanjanje štetnih ekonomskih dogovora	5
1.3. Izgradnja tržišne ekonomije i završetak privatizacije	5
2. STVARANJE OSNOVA ZA BRŽI EKONOMSKI RAZVOJ	6
2.1. Ekonomske slobode	6
2.2. Efikasna javna uprava zasnovana na modernim tehnologijama	7
2.3. Otklanjanje zaostajanja u infrastrukturi	7
2.4. Adekvatno finansiranje privrede kao osnova razvoja	7
3. IZGRADNJA EKONOMIJE KORISNE ZA SVE	8
3.1. Povećanje investicija	8
3.2. Preduzetništvo kao osnov razvoja	9
3.3. Ekonomija zasnovana na znanju i modernim tehnologijama	9
3.4. Moderna poljoprivredna proizvodnja	9
3.5. Održiva energija i energetska bezbednost	10
4. PRAVIČNA SOCIJALNA DRŽAVA I KVALITETNIJI ŽIVOT U ZAJEDNICI	10
4.1. Unapređenje radnog zakonodavstva	11
4.2. Socijalna zaštita dostupna svima	11
4.3. Zdravstvo dostupno svima i finansirano iz budžeta	11
4.4. Vraćanje otetih penzija i pravične penzije	12
4.5. Bolji uslovi života na lokalnu i zdravija životna sredina	12
4.6. Kultura i sport dostupni svima	13

NOVI EKONOMSKI DOGOVOR

Ekonomska politika u prethodnoj deceniji dovela je do toga da je Srbija danas jedna od pet najsiromašnijih zemalja Evrope sa prosečnim dohotkom po glavi stanovnika na nivou od oko 48% proseka EU. Zbog toga je potreban zaokret u vođenju ekonomske politike, otklon prema svemu što je bilo loše u prethodnom periodu i ekonomska lustracija. Nelegalno bogaćenje zloupotrebom javne svojine i državnih resursa mora biti zaustavljeno i adekvatno sankcionisano. To će se postići ekonomskom lustracijom, punom primenom Zakona o poreklu imovine i izgradnjom nezavisnog pravosuđa. Institucije, koje su bile suspendovane u prethodnom periodu, osposobiće se da obavljaju svoj posao – zaštita interesa države, privrede i građana. Time će se stati na put najvećem problemu u Srbiji danas – korupciji. Zaustaviće se praksa potpisivanja štetnih ugovora uz reviziju svih ekonomskih ugovora potpisanih u prethodnom periodu, uz poštovanje prava investitora i sankcionisanje svih koji su sa strane države učestvovali u sklapanju takvih sporazuma. Svi dokumenti će biti detaljno analizirani i stavljeni na uvid javnosti.

Ekonomska politika koju želimo da uspostavimo u narednom periodu počiva na nekoliko stubova: Modernizacija, Investicije, Sloboda i Inovacije (MISLI). Vizija ove politike je uspostavljanje ekonomske slobode i mediokratije kao osnova za izgradnju modernog društva. Ona je sastavni deo izvornih evropskih vrednosti kojima Srbija treba da teži. Napredak u društvu mora da bude baziran na znanju i rezultatima, ne na pripadnosti određenim grupama. Da bi privreda mogla da se razvija, potrebne su investicije u inovacije i tehnologiju. Investicije su u prethodnom periodu bile na prosečnom nivou od 18% BDP. Da bi građani Srbije osetili boljitak, one moraju da dostignu 25% BDP, sa akcentom na privatnim domaćim investicijama. Tehnološki razvoj je ključan za dostizanje tako brzog rasta i standarda razvijenih Evropskih zemalja i smatramo da Srbija ne sme da ispusti šansu koju pruža nova digitalna revolucija.

Dok će investicije obezbediti jačanje tehnološke komponente privrede, sveobuhvatnom reformom sistema obrazovanja podići ćemo nivo ljudskog kapitala i obezbediti da znanje bude osnovni kriterijum za napredovanje. Uspostavljanje obaveznog srednjeg obrazovanja uz digitalizaciju i modernizaciju svih nivoa obrazovanja, besplatne udžbenike za sve i inkluzivno obrazovanje, samo su neke od ključnih politika unapređenja sistema obrazovanja. Vraćanje sporta u škole kao rezultat će imati poboljšanje zdravlja mladih i unapređenje sporta. Istovremeno, veliki resurs čine i naši mladi u inostranstvu. Njihovo intenzivnije uključivanje u društveno ekonomske tokove donosi benefite za sve. Kreiranje platforme koja će omogućiti njihovu čvršću vezu sa maticom, ali i stimulisanje njihovog povratka nakon školovanja ili profesionalnog usavršavanja, jedan je od ciljeva ovog programa.

Izgradnja jake tržišne privrede zasnovane na ekonomskim slobodama je takođe cilj ove politike. U takvoj privredi, građani su prioritet. Stoga će se poseban akcenat staviti na zaštitu prava radnika izmenama regulative u toj oblasti, te borbu protiv rada na crno. Smanjenje fiskalnog opterećenja zarada je jedan od ciljeva ovog programa. Fiskalno opterećenje rada treba da se prepola u srednjem roku. Podrška preduzetništvu kroz stvaranje uslova za finansiranje poslovanja, jeftiniju i efikasniju državnu upravu i

podsticanje konkurencije i konkurentnosti, osnove su razvoja malih i srednjih preduzeća i privrede uopšte. Biće sprovedena sistematizacija i racionalizacija fiskalnih i parafiskalnih nameta na način koji neće ugroziti javne finansije, a koji će kreirati stimulativan ambijent za investiranje. Akcenat će biti stavljen na povećanje domaćih investicija, koje uz nesmanjeni nivo stranih investicija treba da dovedu do stope rasta od preko 5% prosečno godišnje. To je rast koji će građanima Srbije omogućiti da u srednjem roku dostignu prosečan standard građana EU.

Rast bez ravnomernog razvoja svih članova društva dovodi do povećanja nejednakosti. U Srbiji je nejednakost dostigla ekstremne razmere, a nejednakost u raspodeli dohotka jedna je od najvećih u Evropi. Uspostavljanje koncepta inkluzivnog rasta, i u pogledu različitih kategorija društva i u pogledu različitih regiona, nameće se kao neophodan uslov daljem prosperitetu. Stoga će jedan od elemenata nove ekonomske politike biti izgradnja pravične socijalne države. Cilj je da se u srednjem roku obezbedi da svi građani koji ne mogu da rade i zarade imaju pristup adekvatnoj socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti. Postepeno će se preći na finansiranje zdravstva iz budžeta, što će uz uštede i reforme u zdravstvenom sistemu dovesti do zdravstva dostupnog za sve uz istovremeno podizanje nivoa kvaliteta usluga. Takođe, biće značajno povećana minimalna zarada (na 50.000 din neto), uz ukidanje povećanje neoporezivog iznosa na nivo minimalne zarade. To će omogućiti da minimalna zarada pokrije minimalnu potrošačku korpu. Istovremeno, predviđeno je uvođenje socijalne penzije (20.000 dinara). Konačno, bolji uslovi života u zajednici i na lokalnu uz široku fiskalnu decentralizaciju, kao i zdravija životna sredina, biće preduslovi za ostvarenje ciljeva nove ekonomske politike.

Pred vama je jasan četvorogodišnji ekonomski plan. Stoga tražimo vašu podršku da Srbiju učinimo boljim mestom za život.

1. VRAĆANJE POVERENJA U INSTITUCIJE I EKONOMSKA LUSTRACIJA

Ekonomski politika u Srbiji u prethodnih deset godina nije dala dobre rezultate. Srbija je danas jedna od najsiromašnijih zemalja Evrope i zemlja sa veoma skromnom ekonomskom perspektivom. Prema pokazateljima Eurostata, Srbija se prema BDP po glavi stanovnika, mereno paritetom kupovne moći, nalazi na svega 41% proseka EU28. Prema drugom pokazatelju, koji meri materijalni status domaćinstava, Srbija je na 49% proseka EU28. Od Srbije su u Evropi po oba pokazatelja lošiji samo Albanija, BiH i Severna Makedonija. Sa prosečnim rastom koji je Srbija imala u prethodnoj deceniji (2012-2021) nećemo dostići prosek EU u narednih 50 godina (procena Svetske banke).

Ovako loši rezultati delimično su posledica spore dinamike transformacije nakon političkih promena 2000. godine, ali i nedovoljno ojačanih institucija koje su uspostavljene u tom periodu, a koje su u potpunosti devastirane nakon političkih promena 2012. godine. Svi pozitivni trendovi koji su trasirani u periodu 2001-2012. godina su zaustavljeni i u mnogim društveno-ekonomskim segmentima unazađeni. Koncentracija političke moći u kombinaciji sa urušavanjem institucija omogućila je intenziviranje bogaćenja „odabranih“ zloupotrebom javne svojine, značajno podigla nivo korupcije i otvorila vrata nepotizmu i negativnoj selekciji. Bezočnom manipulacijom statističkim podacima, uz podršku medija pod kontrolom države, kreira se iluzorna slika neverovatnih uspeha, dok prikriveni procesi negativnih demografskih trendova predstavljaju nacionalnu pretnju u pravom smislu te reči. Zato je neophodan otklon prema postojećoj politici kao i hitno ispravljanje grešaka iz prošlosti.

1.1. Ekonomska lustracija

Visok nivo korupcije koji je u Srbiji prisutan od početka tranzicije, te bogaćenje zloupotrebom javne svojine i trgovinom uticajem, mora hitno da se zaustavi i adekvatno sankcioniše. Srbiji je hitno potrebna „ekonomska lustracija“. To će se postići punom primenom Zakona o poreklu imovine. Zakon će doprineti smanjenju nejednakosti u društvu, vratiti poverenje u institucije i postaviti jasna pravila na tržištu. Imovina stečena korupcijom, zloupotrebom položaja i javne svojine, kao i sav dohodak koji je stečen na nelegalan način u periodu nakon 1989. godine biće oduzeti u skladu sa zakonom. Tako prikupljena sredstva biće iskorišćena za smanjenje javnog duga i finansiranje razvojnih politika.

Da bi „ekonomska lustracija“ bila moguća, potrebne su jake institucije oslobođene političkog uticaja. Uspostavljanje sistema nezavisnog pravosuđa kao i potpuna reforma Poreske uprave omogućiće efikasno sprovođenje zakona. Takođe, institucije koje su bile suspendovane ili derogirane u prethodnom periodu poput Agencije za borbu protiv korupcije, Državne revizorske institucije, Komisije za zaštitu konkurencije, Zaštitnika građana, Poverenik za zaštitu informacija od javnog značaja i dr, osposobiće se da nezavisno obavljaju svoj posao – zaštita interesa države, privrede i građana. Konačno, „ekonomska lustracija“ mora da bude praćena depolitizacijom bezbednosnih struktura, otklanjanjem svih političkih i ekonomskih uticaja istih u društvu i stavljanjem istih pod kontrolu civilnog sektora (po uzoru na modele zemalja CIE). Za to je neophodno i otvaranje dosijea tajnih službi koje mora da bude prvi korak nakon promene vlasti.

1.2. Otklanjanje štetnih ekonomskih dogovora

Zaustaviće se praksa potpisivanja štetnih ugovora i izvršiće se revizija ekonomskih ugovora potpisanih u prethodnom periodu, uz uvažavanje prava investitora i sankcionisanje svih koji su sa strane države učestvovali u sklapanju takvih sporazuma. Staviće se na uvid javnosti svi ugovori koji su pod izgovorom “strateškog partnerstva” tajno potpisivani u prethodim decenijama. Tamo gde se ispostavi da su isti potpisani ispod tržišnih uslova biće raskinuti, a odgovorni za sklapanje biće sankcionisani. Svi poslovi u koje se ulažu javna sredstva biće transparentni sa jasnom analizom i naznakom koji je državni interes učešća u istom.

Izvršiće se reforma sistema javnih nabavki sa ciljem da isti pomogne javnom sektoru da nabavke sprovodi, a ne da im otežava. Centralna tačka zakona biće borba protiv korupcije u javnim nabavkama podizanjem nivoa transparentnosti, centralizacijom nabavki, uvođenjem obaveze objavljivanja svih nabavki na portalu e-nabavke i ukidanjem tzv. nabavki male vrednosti. Sklapanje ugovora direktnim pogodbama sa dobavljačima i dodele javnih ugovora van tržišta biće ograničeno u skladu sa EU praksom.

1.3. Izgradnja tržišne ekonomije i završetak privatizacije

Proces tranzicije ka tržišnoj ekonomiji u Srbiji je u zaostatku u poređenju sa drugim zemljama Centralne, Istočne i Jugoistočne Evrope. Prema izveštaju EBRD o npretku u tranziciji, Srbija je više napredovala samo od BiH i Albanije. Najmanji progres je učinjen u oblasti uspostavljanja konkurencije na tržištu, upravljanja državom i strukturnih reformi. Proces privatizacije još nije završen, a društveni kapital, iako davno ukinut Ustavom, još uvek postoji. Nedovoljno jasno definisana vlasnička prava omogućavaju zloupotrebu javne svojine i lično bogaćenje pojedinaca po tom osnovu. Takvo stanje omogućava razvoj korupcije i rast nejednakosti u društvu.

Cilj nove vlade biće završetak procesa tranzicije, uspostavljanje tržišne ekonomije po uzoru na moderne Evropske zemlje, završetak procesa privatizacije i jasno definisanje vlasničkih prava. Potpunom primenom Zakona o javnoj svojini i Zakona o restituciji, te završetkom u roku od dve godine započetih privatizacija državnog/društvenog kapitala i korporativizacijom svih preostalih preduzeća u državnoj svojini, daće se jasan signal da je Srbija tržišna ekonomija. Primena Zakona o javnoj svojini, koji je donet još 2011. godine, omogućiće decentralizaciju imovine i stvoriti uslovi za veći stepen fiskalne decentralizacije države. To će se postići donošenjem Zakona o finansiranju nižih nivoa vlasti koji treba da utvrdi izvorne i ustupljene prihode, te potrebne transfere kako za lokalne samouprave i pokrajne, tako i za bilo koji drugi nivo teritorijalne decentralizacije.

Sektor državne pomoći biće regulisan u skladu sa EU regulativom, a dodela iste u potpunosti transparentna. Fokus će biti i na jačanju vladavine prava i borbi protiv korupcije. Upravljanje javnim investicijama i javnim preduzećima biće unapređeno u skladu sa EU standardima i dobrom praksom iz bivših tranzicionih zemalja. Cilj je povećanje efikasnosti javnih usluga.

Konačno, reforma javne uprave, korišćenjem mogućnosti digitalne revolucije biće jedan od prioriteta. S tim u vezi, promena sistema zarada i nagrađivanja, depolitizacija i profesionalizacija javnih funkcija i javne administracije biće implementirana u prvih šest meseci nakon formiranja Vlade.

2. STVARANJE OSNOVA ZA BRŽI EKONOMSKI RAZVOJ

Relevantna istraživanja pokazuju da Srbija ima izuzetno izraženu korupciju i nizak stepen vladavine prava. U istraživanju Svetske Banke (World Governance Indicators) koje meri različite parametre kvaliteta institucija, Srbija je jedna od retkih evropskih zemalja koja je po stepenu vladavine prava i visini korupcije u 2020. bila u negativnoj zoni (na skali od -2,5 do +2,5). Sa druge strane zemlje u okruženju Srbije (Crna Gora, Bugarska, Rumunija, Mađarska i Hrvatska) mnogo su bolje ocenjene od Srbije (imaju prosečnu ocenu +0,16), a prosek zemalja svih CIE11 je +0,56. Slične, negativne ocene korupcije i vladavine prava u Srbiji daju i druga relevantna međunarodna istraživanja poput onih Transparency International, World Justice Project, World Economic Forum i dr.

Ispravljanje grešaka iz prošlosti i “ekonomska lustracija” zato moraju da budu praćeni jačanjem institucija. Nezavisno pravosuđe omogućiće efikasnu borbu protiv korupcije i kriminala. To su preduslovi za brzi ekonomski rast i razvoj. Sledeći korak je stvaranje ambijenta za efikasnije poslovanje. To podrazumeva uspostavljanje javne uprave u službi građana i privrede, pravičniji poreski sistem, kvalitetnu infrastrukturu i adekvatne izvore finansiranja privrede.

2.1. Ekonomske slobode

Sloboda da se radi i zaradi je osnovno ljudsko pravo. Stoga ćemo se zalagati za sistem u kome se napredak bazira na radu i znanju. Kreiraćemo društvo u kome postoje jednake mogućnosti za sve, a ne samo za članove partija na vlasti, u kome nema privilegija i u kome je fokus na pojedincu. Preteranu regulaciju, koja je često prepreka za konkurenciju i ekonomske slobode, ćemo ukinuti, uz zaštitu vlasničkih prava. Biće ukinuta i nepotrebna licenciranja i druga ograničenja koja su do sada sprečavala konkurenciju u pojedinim sektorima, a u skladu sa dobrom praksom iz zemalja EU.

Ekonomska sloboda sa druge strane podrazumeva i slobodu informisanja i dostupnost istinitim i pravovremenim podacima, kako bi se na osnovu istih donela adekvatna poslovna odluka. Stavljanje u funkciju institucije zadužene za regulaciju medija i promena finansiranja javnog servisa kako bi se omogućila njegova nezavisnost biće ključne mere na ovom polju. Poseban fokus bice na proizvodnji i diseminaciji podataka i informacija zvanične statistike. Naime, u poslednjih nekoliko godina sva načela nezavisne i nepristrasne statistike su narušena. Interpretacija statističkih podataka je manipulativna, a reakcije rukovodilaca institucija statističkog sistema izostaju (iako je to njihova zakonska obaveza). Kalendari publikovanja se ne poštuju, nosioci vlasti imaju ekskluzivitet, arhive podataka ili nisu dostupne ili nisu lako dostupne. Sve ovo u kombinaciji sa servilnim medijima u potpunosti menja percepciju širokih društvenih slojeva u pogledu ekonomske pozicije Srbije.

2.2 Efikasna javna uprava zasnovana na modernim tehnologijama

Fokus javne uprave će biti na servisu građana i privrede. To će se postići optimizacijom i digitalizacijom javne uprave po modelu Irske i Estonije što će dovesti do smanjenja troškova za građane i privredu. Naš cilj je „država kao sluga, a ne kao gospodar“. Takođe, ukinuće se praksa fiktivnog zapošljavanja uz zabranu primanja višestrukih zarada iz budžeta, koje su već dugi niz godina prisutni u javnoj upravi. Budžetiranje i trošenje budžetskih sredstava će biti transparentno i efikasno uz potpuno implementiranje sistema finansijskog upravljanja i kontrole (FUK) u javnoj upravi u roku od godinu dana. To će doneti velike uštede u budžetu i osloboditi značajna sredstva za investicije. Uvešće se obaveza lokalnih samouprava da putem referendumima na godišnjem nivou usmeravaju trošenje jednog dela izvornih prihoda.

Reforma javnih preduzeća mora da se završi u roku od dve godine. Cilje je korporativizacija svih preduzeća u državnom vlasništvu, uz profesionalizaciju i departizaciju rukovođenja. Javne službe će se profesionalizovati i digitalizovati, što će pored povećanja efikasnosti dovesti i do rasta transparentnosti njihovog rada. Izdavanje svih javnih isprava, te obračun i plaćanje poreza će se postepeno digitalizovati što će smanjiti pritisak na državnu administraciju, a građanima i privredi uštedeti vreme i novac.

2.3. Otklanjanje zaostajanja u infrastrukturi

Srbija zaostaje po kvalitetu infrastrukture (putne, železničke, IT) u odnosu na prosek EU. Da bismo otklonili zaostajanje u infrastrukturi, potrebno je povećanje kapitalnog budžeta i intenziviranje javnih investicija, tako da se njihovo učešće bude na nivou 7-8% BDP-a u srednjem roku. Prioritet će biti završetak svih postojećih infrastrukturnih projekata i započinjanje novih, ali vodeći računa o ceni finansiranja i javnom dugu. U saradnji sa Evropskim institucijama, pokrenućemo značajne investicije vezane za Dunav kao jedan od značajnih infrastrukturnih koridora regiona.

Započecemo značajan ciklus investicija u razvoj lokalne infrastrukture uz sufinansiranje lokalnih projekata pod definisanim uslovima, gde je cilj da „put dođe do svake njive“. Korišćenjem modela javno-privatnog partnerstva i iskustva zemalja CIE, u narednom četvorogodišnjem periodu izgradićemo neophodnu infrastrukturu za preradu otpadnih voda uz neophodnu rekonstrukciju vodovodne i kanalizacione mreže.

Evaluacija javnih investicija i efikasnije upravljanje istim biće još jedna od mera u cilju skraćivanja rokova i povećanja efikasnosti korišćenja sredstava. U tu svrhu, biće formirane jedinice za implementaciju projekata po uzoru na dobru praksu iz EU.

2.4. Adekvatno finansiranje privrede kao osnova razvoja

Problem potkapitalizovanosti domaće privrede postao je jedan od osnovnih kočnica za dalji ekonomski razvoj. Sa stanovišta razvoja privrede, finansijska tržišta ne rade. Stoga će se politika u ovoj oblasti

usmeriti na razvoj finansijskih tržišta u cilju povećanja dostupnosti kapitala za privredu (bankarski sektor, berza, tržište investicionih fondova). Neke od mera će biti:

- formiranje fonda (zajedno sa nekom od finansijskih institucija) koji će ulagati u kapital firmi;
- promena načina funkcionisanja Fonda za razvoj (restrukturiranje Fonda) koji više neće biti konkurencija bankarskom sektoru i radiće sa njima (do formiranja Razvojne banke);
- restrukturiranje banke Poštanska štedionica i ekspanzija u regionu;
- listiranje nekih od javnih preduzeća na berzi (Telekom, EPS, EMS);
- stimulisanje građana da učestvuju u kupovini akcija i dalji razvoj sekundarnog tržišta;
- razmatranje mogućnosti za ukрупnjavanje nacionalnih berza u regionu
- podrška startupima i izgradnja startup infrastrukture.

Država izdvaja značajna sredstva za razvoj privrede, ali su ista razbacana na veliki broj institucija i često loše koordinisana. Takođe, prisutan je visok nivo korupcije prilikom odlučivanja o dodati sredstava. Stoga ćemo se zalagati za izgradnju Razvojne banke po uzoru na KfW i Razvojnu banku Hrvatske. Njen zadatak će biti sa jedne strane da sarađuje (animira) bankarski sektor da se više uključi u finansiranje privrede, a sa druge strane da sprovodi politiku državne podrške privredi. Svi fondovi i institucije koje, kao i svi programi za podršku privredi, stavili bi se postepeno pod okvir Razvojne banke.

3. IZGRADNJA EKONOMIJE KORISNE ZA SVE

Nejednakost u Srbiji je u prethodnim godinama dostigla katastrofalne razmere. Dohodak 20% najbogatijih u Srbiji je oko 9 puta veći od dohotka 20% najsiromašnijih, dok je taj prosek u EU oko 5,5 puta. Istovremeno, oko jedne četvrtine stanovništva i gotovo trećina mladih živi u riziku od siromaštva, po čemu je Srbija na samom vrhu Evrope. Izgradnja ekonomije korisne za sve ima za cilj smanjenje nejednakosti i povećanje životnog standarda svih stanovnika Srbije, a ne samo odabranih članova partija na vlasti. Akcenat će biti na kreiranju uslova za ekspanziju privatnog sektora i na zaštiti prava radnika sa posebnim akcentom na poboljšanje položaja žena i osetljivih grupa.

3.1. Povećanje investicija

Analize u zemljama CIE pokazale su da privredni razvoj direktno zavisi od nivoa domaćih privatnih investicija. Ipak, Srbija zaostajanje u odnosu na region prema nivou domaćih investicija i ima jedno od najmanjih učešća domaćih privatnih investicija u GDP-u. Stoga će biti implementirane mere poput poreskih kredita na reinvestiranu dobit, smanjena nameta na rad za 50% i stimulisanje razvoja industrijskih zona na lokalni. Biće reformisano oprezivanje rada uz povećanje progresivnosti. Umesto direktnih/bespovratnih subvencija preći će se na ulaganje u kapital sa privatnim investitorom (npr. država postaje 20-30% vlasnik sa opcijom da proda svoj udeo po unapred definisanim uslovima). Smanjiće se stopa obaveznih rezervi što bi uz formiranje garantnog fonda stimulisalo bankarski sektor da intenzivira kreditnu aktivnost privredi. Država će sa svoje strane pomeriti fokus budžeta ka javnim investicijama sa ciljem povećanje javnih investicija na 7-8% BDP-a.

3.2. Preduzetništvo kao osnov razvoja

Jedan od akcenata nove ekonomske politike biće razvoj preduzetništva. Pri tome, povećaće se izdaci za preduzetništvo kroz unapređenje postojeće infrastrukture i izgradnju novog fonda za start-up projekte. Reforme obrazovanja u ovoj oblasti će ići u smeru podsticanja preduzetništva kod mladih.

Poreski tretman freelancer-a, pogotovo pružanje usluga u inostranstvu biće regulisan kroz poreske reforme, uz regulisanje statusa digitalnih nomada u skladu sa dobrom praksom. Time će se zaustaviti poreska evazija po ovom osnovu i stvoriti uslovi za brzi razvoj ovog sektora.

Poreskom reformom uz smanjenje fiskalnog opterećenja privrede stimulisaćemo domaće investicije, čime će se kreirati veliki broj novih radnih mesta. Smanjenje opterećenja na zaradu za oko 50% uz povećanje neoporezivog dela zarade i povećanje minimalne zarade, dovešće do značajnog rasta zarade zaposlenih uz istovremene uštede za poslodavce. Ukinućemo nepotrebne poreze poput akcize na električnu energiju i takse za registraciju automobila.

3.3. Ekonomija zasnovana na znanju i modernim tehnologijama

Četvrta industrijska revolucija je u toku i to je šansa za Srbiju da smanji zaostatak u razvoju za ostatkom Evrope. Podsticanje digitalizacije poslovanja, fokus na „nove poslove“, ne na poslove sektora u opadanju, reforma sistema obrazovanja uz razvoj neformalnog obrazovanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije biće ključne mere ka daljem razvoju digitalnog društva u Srbiji. Posebni uslovi za rad biće stvoreni za “digitalne nomade” uključujući i poreske podsticaje za njih. Istovremeno, smanjenje opterećenja na rad doprineće vraćanju u legalne tokove velikog broja “frilensera”.

Učinićemo obrazovanje istinski besplatnim. Promenom sistema obrazovanja i pomeranjem akcenta sa učenja i reprodukcija naučenog na funkcionalno primenjivo znanje, smanjićemo potrebu da se roditelji dodatno angažuju ili plaćaju dodatno angažovanje profesora, što je u ovom trenutku česta i skupa praksa. Investicijama u sportske objekte vratićemo sport u škole i doprineti poboljšanju zdravlja dece. Konačno, uvođenjem obaveznog srednjeg obrazovanja, uz investicije u učenički standard i izgradnju učeničkih domova, omogućimo da deca na jednom mestu dobiju sve što im je potrebno za buduću uspešnu karijeru. Krajnji cilj je zaokruživanje obrazovnog ciklusa – sticanje znanja i veština, zdrav život i besplatno obrazovanje. Mladi na taj način stiču savremena znanja i veštine, razvijaju kreativnost i pripremaju se za sve izazove modernog tržišta rada.

3.4. Moderna poljoprivredna proizvodnja

Poljoprivreda je uz energetiku osnova za razvoj privrede i kamen temeljac društva. Stimulisaćemo primarnu poljoprivrednu proizvodnju povećanjem subvencija, kreditiranjem pokretanja proizvodnje, smanjenjem akciza na dizel za poljoprivredu i podrškom za unapređenje stočnog fonda. To će omogućiti održivu poljoprivrednu proizvodnju i obezbediti jeftiniju i zdraviju hranu za sve građane.

Međutim, poljoprivredna proizvodnja, ako i ostatak privrede, pati od nedostatka investicija i novčanih sredstava za finansiranje. Takođe, nemogućnost adekvatnog izlaska na međunarodno tržište prepreka je dostizanju punog efekta iste. Stoga će se raditi na formiranju garancijske šeme sa uključivanjem bankarskog sektora kako bi se obezbedila dodatna sredstva za modernizaciju poljoprivredne proizvodnje. Pored povećanja subvencija, izvršiće se reforma istih kako bi jednim delom bile bazirane na rezultatima i ukрупnjavanju. Stimulisaće se i razvoj zadruga.

3.5. Održiva energija i energetska bezbednost

Održiva energetska politika je drugi stub države. Obezbedićemo dovoljne količine energije po niskim cenama. To ćemo uraditi investicijama u nove proizvodne kapacitete, pre svega u hidro potencijal, decentralizacijom proizvodnje, gde je ideja da svaka kuća ima mogućnost da proizvodi energiju i da sa njom trguje, digitalizacijom sistema upravljanja što će stvoriti uštede u proizvodnji i potrošnji, te investicijama u energetska efikasnost. Nećemo više nikada dozvoliti da građani ostanu bez struje zbog zloupotreba i korišćenja blata umesto uglja. Dekarbonizacijom izvora energije obezbedićemo čistiji vazduh za građane i zdraviju životnu sredinu.

Stoga će diversifikacija izvora energije i snabdevanja energijom biti u fokusu nove ekonomske politike. Veći akcenat biće na energetska efikasnosti i obnovljivim izvorima energije. Ključni projekti biće smanjenje upotrebe fosilnih goriva i investiranje u velike regionalne hidro projekte (Đerdap 3, Buk-Bjela i dr). Biće zaustavljeno prekomereno subvencionisanje korišćenja OIE koje je dovelo do odliva velikih sredstava iz EPS te narušilo životnu sredinu i prirodu. Regulativa u ovoj oblasti biće usklađena sa EU standardima. Cilj je da Srbija ima održiv put prelaska na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Uložićemo sve napore da Srbija konačno diversifikuje izvore snabdevanja prirodnim gasom, dok će se razmotriti i upotreba nuklearne energije.

4. PRAVIČNA SOCIJALNA DRŽAVA I KVALITETNIJI ŽIVOT U ZAJEDNICI

Prema izveštaju Eurostata, realna prosečna potrošnja stanovništva u Srbiji, merena paritetom kupovne moći u 2020. godini iznosila je 49% proseka EU. U 2012. taj nivo je bio na 50%. Dakle, za 8 godina standard stanovništva u Srbiji se u odnosu na prosek EU smanjio. Srbija je istovremeno jedina zemlja Jugoistočne Evrope u kojoj je standard stanovništva, meren ovim pokazateljem stagnirao u ovom periodu. Drugim rečima, Srbija stagnira za EU prosekom, ali i za regionom po nivou ekonomskog razvoja u prethodnih 8 godina.

Istovremeno, mereno prema prosečnoj neto zaradi u evrima, građani Srbije danas u odnosu na 2012. godinu zarađuju u proseku svega 45% više. U odnosu na isti period, građani Rumunije zarađuju skoro 80% više, Bugarske 63% više, a Hrvatske 49% više. Prosečna neto zarada u Srbiji u 2021. godini je bila jedna od najnižih u regionu. Minimalna zarada u 2022. godini u Srbiji je najniža u Evropi posle Albanije, Makedonije i BiH.

Loša ekonomska politika za posledicu, pored pada standarda građana ima i druge negativne efekte. Tako, npr, Srbija je od 2011. do danas zvanično izgubila nešto više od 480.000 stanovnika (oko 8% ukupne populacije), a taj trend se iz godine u godinu pojačava. Samo u 2021. godini izgubili smo preko 70.000 stanovnika. Na to treba dodati i emigraciju što nas sve zajedno dovodi na oko 600.000 ljudi manje u Srbiji u prethodnih 10 godina. Istovremeno, neke od zemalja u regionu, poput Slovenije, pokazuju kako je uz rast standarda moguće imati i demografski rast (oko 1% rast ukupnog stanovništva Slovenije od 2012. do 2021. godine).

4.1. Unapređenje radnog zakonodavstva

Unapređenje radnog zakonodavstva treba da dovede do otklanjanja „robovskog“ rada i rada na crno u Srbiji. Neke od mera su pravičnije regulisanje oblasti lizinga radne snage, rada na određeno i rada bez punog radnog vremena (part time) u skladu sa EU praksom. Unapređenje rada inspekcijских službi i koordinacija sa drugim službama (poreska, tržišna) biće prioritet.

Iniciraćemo kod pravosudne grane vlasti, ali i kroz izmene zakona uvođenje Sudova rada. Trenutni sudski sporovi iz oblasti radnog prava imaju status parničnih sporova i primetna je slaba obučenost suda za ovu vrstu sporova u delu utvrđivanja materijalno-pravnih činjenica. Zbog toga je često dužina trajanja takvih sporova i preko 10 godina, dok se takvi sporovi u, na primer Austriji u kojoj postoje sudovi rada, završavaju za 45 dana.

Iniciraće se i raditi na reformi sindikalnih organizacija i zakonodavnog okvira sa težnjom osamrenjavanja istih i osposobljavanje za hvatanje u koštac sa potrebama pravične tranzicije.

4.2. Socijalna zaštita dostupna svima

Rast bez ravnomernog razvoja svih članova društva dovodi do povećanja nejednakosti. U Srbiji je nejednakost dostigla ekstremne razmere i druga je najveća u Evropi. Stoga će jedan od elemenata nove ekonomske politike biti izgradnja pravične socijalne države. Uvešćemo socijalne penzije čime će se smanjiti nejednakost i siromaštvo. Cilj je da se u srednjem roku obezbedi da svi građani koji ne mogu da rade i zarade imaju pristup adekvatnoj socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti. Stimulisaćemo razvoj zadruga i socijalnog preduzetništva kao jednog od mogućih rešenja za poboljšanje statusa socijalno ugroženih grupa, a po uzoru pozitivna iskustva iz bivših tranzicionih zemalja.

4.3. Zdravstvo dostupno svima i finansirano iz budžeta

Finansiranje zdravstva u Srbiji je neefikasno, što pored drugih problema (odliva radne snage, zastarela infrastruktura) umanjuje kvalitet zdravstvene zaštite. Stoga je predlog da se postepeno prelazi na finansiranje zdravstva po modelu Beveridža, što će uz uštede i reforme u zdravstvenom sistemu dovesti do zdravstva dostupnog za sve. Stavićemo veći akcenat na primarnu zdravstvenu zaštitu kako bismo svim građanima omogućili dostupnije zdravstvo. Namera je da imamo ambulantu u “svakom selu” gde bi

građani mogli da urade sve preglede, EKG, ultrazvuk i dr. bez čekanja. Promenićemo način finansiranja zdravstva kako bi se isto finansiralo iz budžeta, što će omogućiti besplatno zdravstvo za sve uz bolji kvalitet usluge. Građani više neće morati da brinu da li im je poslodavac uplatio zdravstveno osiguranje i da li im je overena knjižica jer to neće biti prepreke za korišćenje zdravstvene zaštite.

4.4. Vraćanje otetih penzija i pravične penzije

Usled loše ekonomske politike nakon 2012. godinem, vlast je pokušavajući da se spase bankrota pred kojim se našla krajem 2014. godine, smanjila penzije. Smatramo da je takva politika, u kojoj su ključni nosioci štednje bili građani Srbije nepravedna i da je potrebno, sada kada je Srbija izašla iz krize, vratiti otete penzije. Penzije će biti vraćene po principima koji su važili za vraćanje stare devizne štednje. Istovremeno, uvešće se socijalna penzija i uskladiće se indeksiranje rasta penzija kako bi se obezbedilo da više nikada prosečna penzija ne padne ispod 50% prosečne zarade.

Izmenićeo zakon koji reguliše oblast penzijskog osiguranja. Između ostalog, promenićemo odredbe koje se tiču umanjnja penzija za prevremeni odlazak u penziju, tako da se to umanjnje ograniči do vremena kada radnik-penzioner ne puni 65 godina života i da posle tog datuma ostvaruje pravo na 100% penzije.

4.5. Bolji uslovi života na lokalnu i zdravija životna sredina

Razvoj lokalne infrastrukture (putevi, komunalije, industrijske zone) biće prioritet regionalne politike. Unapređenje zakona u oblasti koncesija i PPP i stvaranje uslova za ulazak privatnog sektora u komunalne delatnosti dovešće do rasta investicija i povećanja kvaliteta komunalne infrastrukture. Procene su da su potrebna ulaganja u komunalnu infrastrukturu preko 10 milijardi evra.

Bespravna i nelegalna gradnja, kao jedan od značajnih stubova korupcije i kriminala danas, biće potpuno zaustavljene, a počinioi kažnjeni. Istovremeno, radiće se na davanju podrške izgradnji i formiranju pametnih gradova (bolji i čistiji gradski prevoz, razvoj IT infrastrukture, humaniji uslovi za život) koji bi omogućili istovremeno zdraviju životnu sredinu i bolje ekonomske perspektive za građane.

Građani i privreda uplate u budžet po osnovu različitih poreza za zaštitu životne sredine oko 2 milijarde evra godišnje. Međutim, svega 10% tih sredstava ide u investicije vezane za zaštitu životne sredine i još oko 10% u tekuću potrošnju po tom osnovu. Cilj je da se u narednom periodu duplira iznos investicija u zaštitu životne sredine. Izmenićeo planove generalne regulacije sistema zelenih površina u gradovima kako bi se povećao stepen ozelenjenosti i ostvaren normativ od 124 m² šuma i zelenih površina po stanovniku. Time bi gradovi postali čistiji, a građani dobili zdraviju životnu sredinu i čistiji vazduh.

Sve toplane u školama, vrtićima, itd. u roku od godinu dana će preći na ekološki prihvatljiva goriva unapređenje termoizolacija istih kako bi se smanjila potrošnja energije. Subvencionisaće se energetska efikasnost kako bi domaćinstva ostvarila uštede u potrošnji energije. Zabraniće se prodaja sirovog lignita, a u slučajevima gde je korišćenje uglja neophodno uvešće se centralizovana, sertifikovana

nabavka kamenog i mrkog uglja preko gradskih uprava. Sprovešće se opšta kampanja za reciklažu i odvajanje otpada i formiraće se centri za reciklazu

Saobraćaj prema izveštaju Agencije za zaštitu životne sredine predstavlja tek 6% emisije štetnih zagađujućih materija. Međutim, zbog pogrešno izabrane metodologije koja pokazuje nivo emisije, a ne nivo štetnosti, ovaj podatak ne daje potpune informacije. Sa druge strane, svedoci smo čestih saobraćajnih kolapsa u gradovima, značajnog produžavanja vremena provedenog u saobraćaju, samim tim i sve veće emisije zagađujućih materija od kojih su mnoge i karcinogene, poput benzopirena. Povećan broj vozila, haotični i nasumični radovi u velikom broju ulica, loša organizacija gradskog prevoza, "divlja gradnja" koja sprečava prirodno strujanje vetra, sve su to uzroci povećane zagađenosti u gradovima koja potiče iz saobraćaja.

Formiraćemo centralne gradske jedinice za planiranje i izvođenje radova koje će rešiti problem kopanja iste ulice više puta. Jedinica će imati zadatak da planira radove na centralnom nivou, tj. kada se iskopa jedna ulica onda se tu zamene cevi i za vodovod i za kanalizaciju i telekomunikacije, gas i td.

4.6. Kultura i sport dostupni svima

Jedna od efekata „ekonomske lustracije“ biće i odvajanje dela sredstava ostvarenih na taj način u fond za razvoj kulture i sporta. Naglasak će biti na rekreativnom sportu kao jednom od rešenja za podizanje zdravlja nacije, manjeg pritiska na zdravstveni sistem i istovremeno potencijalno ostvarivanje ušteda u zdravstvu. Vratićemo sport u škole investicijama u sportsku infrastrukturu čime ćemo unaprediti amaterski sport i zdravlje dece i mladih.